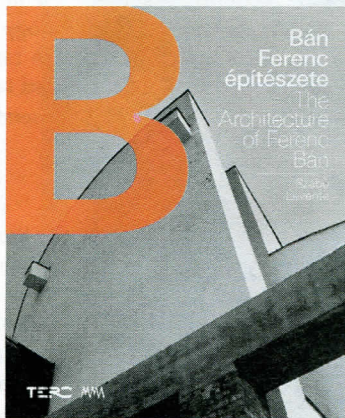

Könyv

A gödörből kilátott

Szabó Levente: *Bán Ferenc építésze*

■ A kétnyelvű építészeti monográfia fekete-fehér (de leginkább szürke) címlapjára a gerinc irányából előre és hátra is egy nagy piros, ráadásul fényesre lakkozott B betű őrzi be. A kompozíció tökéletes képi megfogalmazása annak, amit a könyv tárgya, Bán Ferenc munkássága a kortárs magyar építészetben képvisel: a valóságtól józanul elemelkedő, kreatív szabadság eszméjének. És ahogyan a címlap, úgy az egész kötet megformálása is kivételes érzékenységgel reagál a témára. A látvány letapogatja a szöveget; ott mutat képet, ahol kell, kisméretű fotókat a párhuzamok felvillantására, és nagyokat, sokszor egész oldalnyi felvételeket, rajzokat, terveket az egyes témák tagolására, elmélyítésére.

Szabó Levente tanulmányát így nem illusztrációk színesítik, hanem képi szerkezetek fűzik tovább.

Szabó Levente nem hagyományos módon tárja fel az életművet, hanem Bán alkotói módszerével építi a maga szövegét is. Nem rajzol összefüggő pályaképet, vagy legalábbis nem a szokott módon; hiányzik a korrajz, a társadalmi háttér felvázolása, teljes egészében hiányzik az életrajz, a szakmai közegben való elhelyezés szokott frázisai. Általában mindenfajta frázis, amit egy ilyen nagyszabású pályaképben meglehetősen nehéz elkerülni. A szerző azonban – aki nem csupán gyakorló építész, de egyetemi oktató és a mai magyar építészek egyik legigényesebb művelője – kiemeli Bán munkásságát a műfaj sablonjából, és kivételes stílusérzékkel egyetlen épület mint metafora köré rendezi a teljes életművet: ez a 2014-ben átépített nyíregyházi művelődési központ (*erről nemrég részletesen írtunk: Utómunka egy utópián, Magyar Narancs, 2015. október 1. – a szerk.*). Bán Ferenc ugyanolyan józan figyelemmel reagált a „Találkozás egy fiatalemberrel” Karinthy-féle szituációjára, ami egész pályáját jellemezte. Az eredmény ott látható Nyíregyházán: a városi léptékű költői mű, a létező szocializmus antitézisének korunk igényeihez igazodó, megszelídített változata.

Kérdések sora következik itt. Hogyan valósulhatott meg Észak-Magyarországon ez az épület, amitől elámult volna a világ, ha tudja, hol van Nyíregyháza? Miért maradt az alkotója itt, a szatmári vidéken építész, miért ide tervezte sorban a művházakat, lakóépületeket, párház-átalakításokat, templomokat, színházakat? Mit kezd a magyar építészet egy ilyen ízig-vérig kiváló egyéniséggel, aki a saját belső törvényeit követve fordul a térformálás, a szerkezet, a természet, a város és ezáltal a kor, a társadalom felé?

Bán Ferenc terveinek jó része papíron maradt. Közülük talán a legismertebb, az első díjas Nemzeti Színház-pályamű kiásott gödöre az Erzsébet téren ma is emlékműszámba megy: egy elszalasztott nagy esély mementója maradt. A 2000-ben, Tokajban megépített saját nyaralója a keskeny betontetőről függesztett, gubó formájú hálószooba-gömbökkel elképesztette a szakmát. Szabó Levente poétikus gondolatfolyama ezt a rendkívüli alkotót úgy közelíti meg, mintha egy házat járna végig; szinte egy sétáló ritmusát felvéve bukkannak elő a Bán munkáit érő hatások, a japán építészetől az expresszív formákon és a posztmodern idézetkészleten keresztül a nagy ívű szabad asszociációkig.

Mindezek mögött pedig nagyon érzékletesen kitapintható a Kádár-kor szürke egyen-Magyarországa, az ipari sablonokba kényszerített gondolat drámája. Ami a társadalom szintjén kibeszéletlen maradt, azt Bán házai világgá kiabálják. A kötet erről a szabadságokról tudósít, ennek formáit elemzi, és ezáltal nem csupán pontosan definiál egy életművet, de a vizuális kultúra befogadásának a megszokottól árnyaltabb módját is felmutatja.

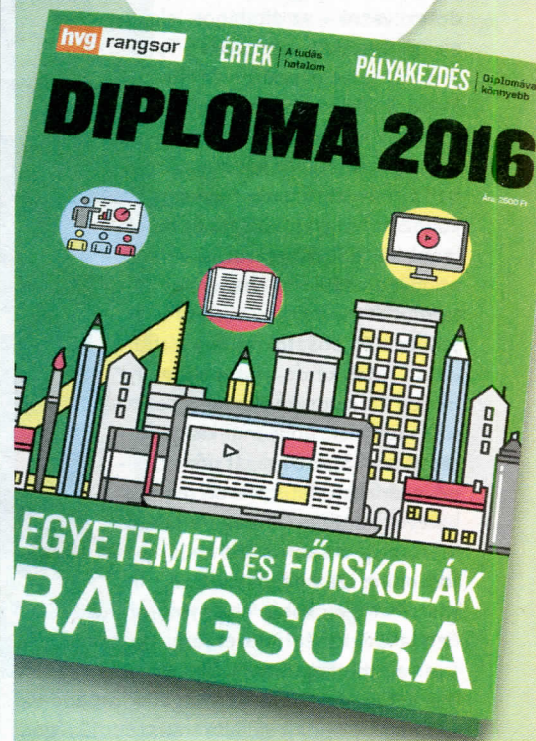
Gótz Eszter

Könyvterv: Vargha Balázs. TERC–MMA, 2015, 232 oldal, 6800 Ft. A cikk a *Kortárs Építészeti Központ (KÉK)* és a *Narancs* közti együttműködésben, az NKA támogatásával jött létre.

DIPLOMA 2016

EGYETEMEK ÉS FŐISKOLÁK
RANGSORA

**KERESSE
AZ ÚJSÁG-
ÁRUSOKNÁL!**

- Felvételi-menetrend
- Karok rangsora
- Az összes szak, képzésterületenként, a szakindító intézményekkel

MEGRENDELHETŐ:

BOLT.HVG.HU/EGYEBKIADVANYOK

Információ:

✉ HVG Kiadó Zrt., 1300 Bp. 3., Pf. 20

☎ (06-1) 436-2045

@ ugyfelszolgalat@hvg.hu

hvg rangsor